

Nr 351.

Av herrar **Bergman** och **Rahmn**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående folk- och småskoleseminariernas organisation m. m.*

Syftet med kungl. propositionen nr 100 är ej blott att giva folk- och småskoleseminariernas yttre organisation en omfattning, avpassad efter en överskådlig framtids behov, utan jämväl att höja lärarutbildningens kvalitet. Detta senare är oavvisligen nödvändigt på grund av skolväsendets genomgripande utveckling under de sistförflutna två decennierna, markerad bland annat av en utsträckning av den allmänna skolplikten i kraft av 1918 års beslut om fortsättningsskolans införande som obligatorisk skolform, 1919 års undervisningsplan för folkskolan och av 1927 års skolreform, varigenom folkskolans karaktär av bottenskola för den högre undervisningen kraftigt understrukits. Därjämte har det inre skolarbetet, som mera än tidigare syftar till att främja barnens självverksamhet, ställt ökade fordringar på lärarens kunskaper och omdöme. Genomförandet av en ifrågasatt förlängning av folkskolekursen kommer utan tvivel att öka anspråken på lärarens duglighet och ytterligare understryka behovet av en förbättrad lärarbildning.

Sedan länge har man som ett betydelsefullt steg i denna riktning betraktat införandet av skärpta inträdesfordringar till folkskoleseminariernas 4-åriga linje. Redan folkundervisningskommittén av 1906, som utförligt dryftade spörsmålet om det värde, som borde tillerkännas avlagd realskolexamen för inträde i folkskoleseminarium, gav i sitt den 20 december 1911 avgivna betänkande uttryck för den uppfattningen, att i den mån den kommunala mellanskolan utvecklades och därmed tillfällena ökades för ungdom ur de bredare folklagren att erhålla den skolbildning, som vitsordades genom realskolexamen, skulle en del av de skäl, som vid tidpunkten för kommitténs ståndpunktstagande kunde anföras mot anordningen att i väsentlig utsträckning grunda seminariet på realskolan, förlora i betydelse. I kungl. propositionen nr 143/1932 föreslogs ock att höja inträdesfordringarna till det mått av kunskaper, som realexamen avsåge att garantera, dock att fordringarna skulle begränsas till vitsord i allenast ett främmande språk.

Att höja inträdesfordringarna, som nu för ett flertal ämnen bygga på i stort sett genomgången 6-klassig folkskola av A-formen, till avlagd realexamen eller motsvarande kunskapsmått torde vara så mycket mera berättigat, som det påvisats, att under den tid av något över tjugoo år, som för-

flutit, sedan de nuvarande inträdesfordringarna bestämdes, antalet i seminariernas första klass intagna, vilka som förbildning haft endast folkskola, minskats från 49,1 procent till blott 11,8 procent av samtliga de i nämnda klass intagna eleverna, samt att samtidigt motsvarande procenttal för dem, som avlagt realexamen, ökats från blott 8,5 procent till icke mindre än 34 procent. Mer än 67,4 procent av de 1934 i första klassen intagna hade en skolunderbyggnad *minst* motsvarande realexamens kunskapskrav. (Jfr seminariesakkunnigas betänkande av 1935 sid. 33 ff.)

Härvid förtjänar ock att uppmärksammas, hurusom möjligheterna att avlägga realexamen ökats från år 1914 till 1934, ity att antalet undervisningsanstalter med realexamen ökats från 100 år 1914 till 181 år 1934. Därtill kommer, att rika utbildningstillfällen vid sidan av dem, som föra genom skolorna, i våra dagar stå bildningssökande till buds. Det är nog att erinra om radioföredrag och radiokurser — bland annat i levande språk —, om studiecirkel och korrespondensinstitut. Folkskoleseminariernas längder över inträdessökande intyga, att de ungdomar ingalunda äro fåtaliga, som, samtidigt med att de skött yrkesarbete, på fritid bedrivit studier per korrespondens och som privatister avlagt realexamen, ofta med goda vitsord. Icke utan skäl yttrar departementschefen (kungl. propositionen nr 100, sid. 34): »För en begåvad och ambitiös person, som befinner sig i den relativt mogna ålder, som är föreskriven för inträde i första klassen, torde det numera icke möta oöverkomliga svårigheter att genom självstudier förskaffa sig en utbildning, som svarar mot realexamen. Den som överhuvud icke förmår detta, tillhör enligt min mening icke dem, vilkas tillträde till folkskolläraryrket bör underlättas.»

1932 års seminariesakkunniga föreslå väl, att seminariernas 4-åriga linje skall i huvudsak grundas på realskolans kunskapsnivå, men göra i detta avseende undantag för fysik och kemi, väsentligen på grund av dessa ämnens laborativa karaktär. Ej heller skulle kunskap i främmande språk utgöra ett oeftergivligt villkor för inträde. Departementschefen biträder i princip de sakkunnigas förslag till inträdesfordringar.

Vore avlagd realexamen normalt villkor för inträde vid den 4-åriga kursen, vunnes emellertid bland annat, att folkskolläraryrket vid inträde i seminariet hade elementära insikter i två levande språk, och de skulle då, även med jämförelsevis begränsat timantal för de främmande språken å seminariets undervisningsplan, lära sig att behärska två kulturspråk i så hög grad, att de kunde läsa pedagogisk och annan litteratur på båda språken, ett krav, som i våra dagar både för folkskolläraernas och folkskolans skull torde vara lika viktigt som mångt annat. Språkkunskaper äro också i flera avseenden av stort *gagn* för seminariestudierna. Realexamen lär fordras för att bli landsfiskal, posttjänsteman, hushållslärling och i allt större utsträckning för att bli sjuksköterska, och med det alltjämt växande antal medborgare, som avlagt denna examen, synes det vara en brist, att ej

folkskolans lärare ha den allmänbildning, särskilt i främmande språk, som vinnes i realskola. Sammanslutningar av folkskollärare ha också hemställt, att den 4-åriga seminarielinjen måtte utan inskränkning byggas på real-examen eller den kunskapsnivå, som nämnda examen avser att garantera.

Lägges realexamen till grund för inträde vid folkskoleseminarium, kommer dessa läroanstalters isolering i det allmänna skolväsendet att hävas och seminarierna vinna en närmare anslutning till skolväsendet i övrigt.

En höjning av inträdesfordringarna i nivå med fordringarna i realexamen kan ock möjliggöra en önskvärd omläggning och modernisering av kursplanerna och studiemetoderna inom seminariet.

Inträdessökande med minst vitsordet godkänd i alla ämnen över avlagd realexamen borde befrias från inträdesprov i andra ämnen än musik, modersmålet och matematik. Prov i de båda sistnämnda ämnena — både skriftliga och muntliga sådana borde anordnas — ha av gammalt ansetts som de bästa proberstenarna på mogenhet. Det är — som också skolöverstyrelsen framhåller i sitt yttrande över 1932 års seminariesakkunnigas betänkande — nödvändigt, att det mottagande seminariet erhåller tillfälle att anställa prov med de sökande för att utröna deras lämplighet för den fackutbildning, som seminariet avser att giva. Å andra sidan måste det — som också skolöverstyrelsen framhåller — anses skäligen meningslöst, att en inträdessökande, som nyligen avlagt realexamen och erhållit officiellt betyg över godkända kunskaper i realskolans ämnen, åter skulle — kanske ett par veckor efter nämnda examens avläggande — undergå prövning inför seminariets lärare i samma ämnen och på samma kurser.

Frågan är emellertid, om den 4-åriga seminarielinjen redan nu utan inskränkning kan byggas på avlagd realexamen. Visserligen har, som redan påpekats, möjligheten att avlägga denna examen högst betydligt ökat. Men de läroanstalter, som föra sina elever till realexamen, äro dock ojämnt fördelade över vårt land. I Västerbottens län t. ex., till arealen så stort som Svealand, finns det summa tre läroanstalter, som föra till realexamen. Dessutom händer det ej så sällan — som skolöverstyrelsen också framhåller —, att till seminarierna anmäla sig sökande, vilka först vid en ålder, då de icke gärna kunna genomgå realskola, sett sig i stånd att söka sig in på folkskolläraryrket och att dessa många gånger tack vare sin erfarenhet från det praktiska livet blivit utmärkta lärare. För att ej utestänga dessa, ofta boende i avlägsna bygder, bör ej som oeftergivligt inträdesvillkor krävas avlagd realexamen, utan må för dessas vidkommande anordnas särskilt inträdesprov. Detta skulle *dels* omfatta samma prov som för sökande, som avlagt realexamen, *dels* bestå av prövningar, avsedda att utröna, huruvida de sökande i kunskaphänseende vore mogna att deltaga i och tillägna sig seminariets undervisning i de olika ämnena. Skulle vid proven eljest förtjänta sökande förete brister i ämnena fysik, kemi eller främmande språk, borde detta ej hindra intagning, helst som det kunde bli möjligt för dessa

elever att under seminarietiden inhämta, vad som brast dem i kunskaper, genom att timtalet för ifrågavarande ämnen (fysik, kemi och främmande språk) bleve något större för dessa elever än för sådana med realexamen och att undervisningen för de olika elevkategorierna, åtminstone de första åren, meddelades i skilda grupper. Skolöverstyrelsen, som i sitt berörda yttrande föreslagit en dylik anordning, har funnit, att denna mycket lätt kan realiseras, om det av de sakkunniga föreslagna timtalet i dessa ämnen (fysik, kemi, främmande språk) minskades för de elever, som avlagt realexamen, men bibehölles, eventuellt med en ringa ökning, för övriga elever. Måhända kunde denna anordning medföra en mindre höjning av anslaget till timlärare, vilket dock ej borde verka avskräckande.

Måhända skulle mot det nu framställda förslaget kunna anföras, att de sökande ej bleve bedömda efter fullt likartade grunder, då de som avlagt realexamen skulle befrias från prov i ett flertal ämnen. Säkert är emellertid, att de, som saknade realexamen, ej komme i missgynnad ställning, då alltjämt det viktigaste vid prövningarna skulle vara att bedöma sökandenas omdöme, allmänna mognad och lämplighet för lärarkallet. Att härvid real-skolebetygen ej vore det avgörande, ej ens det väsentliga, är uppenbart. Det kan i detta sammanhang erinras om, att vid de nuvarande intagningsproven sökande med avlagd realexamen, ja, studenter, ej sällan fått stå tillbaka för sådana, som endast haft folkskola jämte privat fortbildning.

Med stöd av vad nu anförts yrka vi,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa,
dels att realexamen lägges som grund för folkskolläraryt-
 utbildningen vid den 4-åriga linjen, *dels* att sökande, som
 avlagt realexamen, skall genomgå inträdesprov i ämnena
 modersmålet, matematik och musik, varvid även den sökande
 allmänna mognad och lämplighet för seminariearbetet
 bör utvärderas, *dels ock* att sökande, som icke avlagt realexamen,
 undergår sådan prövning som nyss nämnts och där-
 jämte prövning i övriga ämnen, utvisande, att den sökande
 äger fullt erforderliga kunskaper för att kunna följa under-
 visningen vid seminariet.

Stockholm den 24 mars 1936.

J. Bergman.

G. Rahmn.